

# ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКУВАННЯ ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ В УКРАЇНІ

**Галина Іванівна Архіпова, Д.В. Проценко, О.В. Тройченко**

## **Постановка проблеми**

Харчові продукти в життєдіяльності людини відіграють важливу роль. Однак не всі продукти можна вважати якісними, а їх класифікація потребує всебічної переробки [1].

Основною проблемою, пов'язаною з якістю харчових продуктів, є забруднення їх хімічними речовинами, генно-модифікованими організмами (ГМО) тощо.

Із продуктами харчування до організму людини надходить до 90 % основних забруднювачів, що не виконують жодної з функцій харчування і за відповідних умов несприятливо впливають на здоров'я людини [2]:

- важкі метали;
- нітрати;
- нітрити;
- пестициди.

У торговельній мережі часто продається харчова продукція в різних упаковках, термін реалізації якої закінчився, чи втрачена придатність до вживання внаслідок порушень правил зберігання або з інших причин. Такі неякісні харчові продукти спричиняють ризики та загрозу для здоров'я і життя споживачів [3].

## **Аналіз досліджень і публікацій**

Пріоритетним напрямом роботи зі збереження здоров'я є забезпечення права кожної людини на достатнє, якісне та безпечне харчування.

Вирішення еколого-гігієнічних проблем харчування населення України тісно пов'язане з проведенням оцінки загрози для здоров'я, здійсненням

моніторингу й аналізу ризику та дослідженнями якості продуктів харчування щодо:

- екологічних показників;
- міжнародних нормативів;
- стандартів.

### **Програми екологічного маркування**

Маркування - одне з найважливіших джерел інформації про продукцію для населення.

У 1997 р. на базі Міжнародного технічного комітету TC/ISO 207 «Системи екологічного управління» було створено підкомітет SG3 «Екологічне маркування».

За період роботи SG3 були розроблені та введені до міжнародної системи стандартизації такі стандарти:

- ISO 14020 і ISO 14021 «Екологічне маркування та декларації»;
- ISO 14024 «Екологічне маркування та декларації - Екологічне маркування типу I та II - Принципи та методи»;
- ISO/TR 14025 «Екологічне маркування та декларації - Екологічні декларації типу III».

Метою I типу програми екологічного маркування є сприяння зменшенню впливів на навколишнє середовище, пов'язаних з продукцією, маркуванням такої продукції знаком екологічного маркування третьої сторони на основі оцінки її відповідності конкретним екологічним критеріям.

II тип програми екологічного маркування має гармонізувати використання екологічних самодекларацій, що застосовуються до будь-якої зробленої продукції заявником.

III тип програми екологічного маркування в технічному звіті ISO/TR 14025 описується як кількісна інформація про екологічний вплив продукції протягом її життєвого циклу, що надається постачальником за результатами незалежної перевірки.

Із маркування на етикетках та упаковках можна дізнатися безпосередньо про сам продукт.

Виробник зобов'язаний довести до відома споживача інформацію про безпечність продукції для людини і навколишнього середовища та можливі наслідки її споживання [3; 4].

Міжнародні стандарти ISO 14020 містять вимоги щодо екологічного маркування та не встановлюють обмеження до вибору категорії продукції товарів та послуг для застосування знака екологічного маркування [5].

**Мета роботи** - опрацювати теоретичні аспекти проблематики якості харчових продуктів та вивчити сільськогосподарську продукцію і продукти її переробки в торговій мережі супермаркетів.

Для дослідження екологічно безпечної продукції обрали два супермаркети: Бімаркет та Екомаркет.

У період з 01.02.2009 по 20.03.2009 проведено два опитування населення за двома анкетами. Перша анкета включала показники вибору продуктів харчування під час їх придбання населенням у супермаркетах (табл. 1).

*Таблиця 1*

**Соціальне опитування населення про вибір продуктів у  
супермаркетах, %**

| 250 опитуваних | Показник вибору товару |      |       |
|----------------|------------------------|------|-------|
|                | Термін<br>придатності  | Ціна | Склад |
| Вік 20-45:     |                        |      |       |
| Чоловіки       | 25                     | 60   | 15    |
| Жінки          | 45                     | 35   | 20    |
| Вік 50-60:     |                        |      |       |
| Чоловіки       | 20                     | 70   | 10    |
| Жінки          | 15                     | 75   | 10    |

Для більшості населення, незалежно від віку та статі, головним показником придбання товарів є ціна. Однак необхідно звертати увагу на склад та термін придатності товарів.

У зв'язку з тим, що продукти в супермаркетах містили ГМО, було проведено опитування споживачів про безпеку цих продуктів (табл. 2).

*Таблиця 2*

**Соціальне опитування про небезпеку ГМО-продуктів, %**

| 250 опитуваних | Обізнаність про ГМО-продукти |                          |                          |
|----------------|------------------------------|--------------------------|--------------------------|
|                | Вважають небезпечними        | Не вважають небезпечними | Не чули про ГМО-продукти |
| Вік 20-45:     |                              |                          |                          |
| Чоловіки       | 84                           | 7                        | 9                        |
| Жінки          | 89                           | 5                        | 6                        |
| Вік 50-60:     |                              |                          |                          |
| Чоловіки       | 67                           | 20                       | 13                       |
| Жінки          | 78                           | 14                       | 8                        |

Обізнаність населення залежить від віку. Починаючи з 20 років люди дізнаються більше інформації про ці продукти і вважають їх небезпечними. За результатом опитування підлітків віком 13-18 років, виявилось, що більшість із них взагалі не чули про ГМО-продукти.

Незважаючи на таку обізнаність населення, вітчизняні виробники не перестають розповсюджувати ГМО-продукцію.

### **Висновки**

Проблема якості та безпеки продуктів харчування в Україні пов'язана з забрудненням їх хімічними речовинами, появою **ГМО** і продуктів (у тому числі і харчових), що отримуються на їх основі. Екологічного маркування на упаковках продуктів харчування в супермаркетах Києва, майже, не існує. Екологічно безпечні товари розчиняються в широкому асортименті інших товарів.

### **Література**

1. *Закон України «Про якість та безпеку продуктів і продовольчої сировини»*: Прийнятий **23. 12. 1997 р. № 771-97-ВР**.
2. *Тимченко О.І.* Генофонд і здоров'я: що потрібно знати пересічному українцю / О.І. Тимченко. - К.: МВЦ «Медінформ», 2007. - 72 с.
3. *Закон України «Про вилучення з обігу, переробку і утилізацію, знищення або подальше використання неякісно: та небезпечної продукції»*: **Прийнятий 14.01.2000 р. № 1393-14-ВР**.
4. *Закон України «Про захист прав споживачів»*: Прийнятий 12. 05. 1991 р. № 1023-12-ВР.
5. *ДСТУ 4518-2008*. Національний стандарт України. Продукти харчування. Маркування ятя споживачів. Загальні правила: Прийнятий 24. 12. 2008 р. – ВР.